

Η αδύνατη απόλαυση

Πάνω σε δύο κομβικές σκέψεις της λακανικής θεωρίας, «*Το ασυνείδητο είναι δομημένο σαν γλώσσα*» και «*Δεν υπάρχει σεξουαλική σχέση*», οικοδομεί ο αργεντινός ψυχαναλυτής J.-D. Nasio μια σειρά σεμιναρίων του, που έδωσε την άνοιξη του 1982, στο Κάλι της Κολομβίας, πάνω στη θεωρία του Ζακ Λακάν. Το «*ασυνείδητο*» και η «*απόλαυση*», αλλά και αυτή η έννοια του «*σύμπτωματος*» που θα καθορίσουν αποφασιστικά αυτή την ιστορία της ψυχανάλυσης και θα σφραγίσουν ανεξίτηλα τη θυελλώδη σκέψη του 20ού αιώνα.

Το «*σύμπτωμα*» που αναδύει αυτή την αλήθεια του υποκειμένου, όταν το πλήττει γλωσσικά, όταν το αναγκάζει να τραυλίζει μπροστά στο συμβάν της ολικής του διαθεσιμότητας. Ο Λακάν ενδιαφέρεται γι' αυτή την τομή, γι' αυτόν τον τόπο της γλωσσικής διάρρηξης, όπου το υποκείμενο αναμετράται με τ' ανείπωτο. Είναι αυτό το ίχνος μιας αρνητικής απόλαυσης, που μας καταβυθίζει στο σιωπηλό της μηδέν. Η στιγμή όπου η ανάλυση σκοντάφτει στο αδύνατο και γίνεται αυτό το δυνατό της αποτυχίας. Το σύμπτωμα έτσι μιλά απ' Εξω και αυτή τη γλώσσα του Εξω, τη γλώσσα εν τέλει του ασυνείδητου. Εγα απρόσμενο και αδιανόητο συμβάν που ρηγματώνει την επικράτεια του Λόγου, εκχέοντας τα απορημένα του σημεία. Σημεία μιας ασυνείδητης γλώσσας, γιατί ο Λακάν είναι σαφής, «*το ασυνείδητο είναι δομημένο σαν γλώσσα*». Μια γλώσσα όμως που λέει το ανείπωτο, με λέξεις που δεν μας ανήκουν, γι' αυτό και μας εγκαταλείπουν στη σιωπή, σ' αυτή τη διαρκή απορία της γλώσσας. Το ασυνείδητο έτσι γίνεται μια δυνατότητα της γλώσσας να σιωπά, να καθλώνεται σ' αυτόν τον ορίζοντα του συμβάντος που την υπερβαίνει και τη συνέχει ταυτόχρονα. Λεχθέντα που έρχονται από το Εξω τού μέσα μας και διαμοιράζουν τη μοναξιά του.

Το σύμπτωμα είναι όμως μαζί και αυτός ο τόπος της αδύνα-

J.-D. Nasio
**Πέντε παραδόσεις
πάνω στη θεωρία του
Jacques Lacan**
μτφρ.: Βασιλική
Λίσσυ Κανελοπούλου,
έκδόσεις Πατάκη,
σ. 240, € 19

της απόλαυσης. Στον τόπο αυτού του συμβάντος εγείρεται η σκηνή της επιθυμίας, η σκηνή της «*απόλαυσης του Άλλου*», πάντα αυτή στην ου-τοπία του σεξουαλικού. Γιατί η σεξουαλική απόλαυση για τον Λακάν είναι αδύνατη: «*δεν υπάρχει σεξουαλική σχέση*». Υπάρχει μόνον ο ορίζοντας της επιθυμίας της, οι υποθέσεις της, αλλά στην πραγματικότητα αυτό που μόνον υπάρχει είναι μόνον η γλώσσα, η γλώσσα που θα διακόψει αυτές τις υποθέσεις και θα τις εκτρέψει, στη σκηνή της αδυνατότητάς τους. Ο τόπος του Άλλου γίνεται έτσι μια αδύνατη ουτοπία, αυτός ο τόπος της εκτροπής όλων των σημαίνοντων, το σημείο μηδέν του σημαίνοντος. Σ' αυτή μάλιστα την απο-γοήτευση της απόλαυσης εγγράφεται και αυτή η σωματική εστίαση του Λακάν. Το σωματικό ίχνος που γίνεται αυτό το ελάχιστο, οριακό, ίχνος της επιθυμίας, η «*φαλλική*» της παραμυθία. Η γλώσσα έτσι του υποκειμένου γίνεται η γλώσσα της έλλειψης, η μαύρη τρύπα του κόσμου. Μια εξορία στην έρημο του ασυνείδητου, στο πλέον ανοίκειο του Είναι μας. Ενα Είναι σ' αυτό το καθεστώς της απώλειας, αυτής της απώλειας πάντα του

Άλλου. Μια απώλεια που κατατρώει το σώμα, που διανοίγει όλες τις οπές του, αυτές τις οπές της απόλαυσης, όπως τις θέλει πάντα ο Λακάν. Γιατί για τον Λακάν το σώμα είναι αυτό: η ελάχιστη δυνατότητα της απόλαυσης, το μοναδικό της ίχνος, αυτή η εικόνα εν τέλει του Άλλου. Μια εικόνα που επισκέπτεται το σώμα, ερχόμενη απ' αυτό το Εξω του Άλλου και αφήνει τα σημεία της πάνω του. Το σώμα έτσι απεικονίζει πάντα για τον Λακάν το αντι-κείμενό του, σε μια συνθήκη εκδίπλωσης και σωματοποίησης του αντικριστού κόσμου της επιθυμίας. Μια σύλληψη του Εξω που απο-καλύπτει το σώμα ως για πάντα, αυτό, το σώμα του Άλλου.

Αποστόλης Αρτινός